

Turizmin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi: Safranbolu Örneği

Nuray Türker^{a*}, Şengül Selçuk^b, Aygül Özyıldırım^c

^aKarabük Üniversitesi, Safranbolu Turizm Fakültesi, Karabük.

^{b,c}Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ABD, Karabük.

Öz

Bu çalışmanın amacı, turizmin gelişiminin Safranbolu'da yerel halkın yaşam kalitesi üzerine etkilerini belirlemektir. Çalışmada Safranbolu halkının algıladığı yaşam kalitesi; sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel açılardan değerlendirilmiştir. Araştırmada halkın turizm algılarını ve turizmin yaşam kalitesine etkilerini belirlemek amacıyla yapısal bir anket formu kullanılmıştır. 457 katılımcıdan elde edilen bulgular, turizmin Safranbolu halkının yaşam kalitesini olumlu yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Turizmin ekonomik, kültürel ve çevresel etkileri Safranbolu halkının yaşam kalitesini olumlu, sosyal etkileri ise olumsuz olarak etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Turizmin Etkileri, Yaşam Kalitesi, Safranbolu.

The Effect of Tourism in Residents' Quality of Life: The Case of Safranbolu

Abstract

This study aims to determine the effects of tourism in the quality of life in Safranbolu. In the study residents' perceptions on the quality of life in Safranbolu evaluated in the context of economic, social, cultural and environmental aspects. In this research a structured questionnaire was used in order to determine the perceptions of residents towards tourism development and its effects on the residents' quality of life. Findings obtained from 457 respondents show that tourism effects the residents' quality of life in Safranbolu positively. Economic, cultural and environmental impacts of tourism effect the quality of life positively while social impacts negatively.

Keywords: Tourism impacts, quality of life, Safranbolu.

GİRİŞ

Turizm endüstrisinin gelişmiş olduğu destinasyonlarda turizm, yerel halkın yaşam kalitesini olumlu ya da olumsuz şekilde etkileyebilmektedir. Yerel halkın yaşam kalitesi iki temel değişken tarafından etkilenmektedir. Bunlar, turist-yerli halk etkileşimi ve turizm endüstrisinin gelişimi (Ratz ve Puczko, 2002). Turizmin yerel, bölgesel ve ulusal ekonominin gelişmesine, sosyo-kültürel değerler ile doğal çevrenin korunmasına yönelik olumlu etkileri yanı sıra olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Halkın gelir seviyesinin, iş imkanlarının, rekreatif faaliyetlerin artması, yaşam standardının yükselmesi, arkadaşlık, hoşgörü, barış ortamının gelişmesi, kültürel ve doğal kaynakların korunması, altyapı hizmetlerinin iyileştirilmesi gibi etkiler yerel halkın yaşam kalitesini olumlu yönde etkilemektedir. Turizmin yarattığı enflasyonist baskı, mal ve hizmet fiyatlarındaki artış, trafik sıkışıklığı, suç oranında, alkol ve uyuşturucu kullanımında artış, gürültü, aile yaşamının bozulması, kültürün ticarileşmesi, hava kirliliği, vandalizm, kaynaklara karşı olan aşırı talep nedeniyle oluşan yetersizlikler, kalabalık, doğal yaşamın zarar görmesi v.b. etkiler ise yerel halkın yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir.

Bir destinasyonda turizmin gelişiminin temel amacı; yarattığı faydaları en üst seviyeye çıkarmak, maliyetleri ve olumsuz etkileri ise en alt seviyeye indirmektir. Bu bağlamda turizmin olumlu etkileri yani halkın yaşam kalitesini arttıran etkileri yerel halkın turizmi desteklemelerine ve olumlu tutum geliştirmelerine, olumsuz etkileri ise bölgedeki turizmin gelişiminden memnuniyetsiz olmalarına neden olmaktadır. Turizmin sürdürülebilir gelişmesi için yerel halkın desteğinin alınması zorunlu olduğundan turizm ile ilgili uygulamalarda bu faaliyetlerin halkın yaşam kalitesini nasıl etkilediği dikkate alınmalıdır.

İlgili yazında yapılan ampirik çalışmaların önemli bir kısmı turizmin ekonomik etkileri üzerinde yoğunlaşmıştır. Son yıllarda yapılan çalışmalarda turizmin sosyo-kültürel ve çevresel etkileri de incelenmektedir. Bununla birlikte turizmin yerel halkın yaşam kalitesini nasıl ve ne ölçüde etkilediği ile ilgili olarak sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada yüzyıllardır Türk-Osmanlı geleneksel yaşam biçiminin hüküm sürdüğü Safranbolu'da turizmin yerel halkın yaşam kalitesi üzerine yaptığı olumlu ve olumsuz etkiler incelenmiştir.

Çalışma alanı olarak seçilen Safranbolu, tarihi ve kültürel dokusuyla 1990'lı yıllardan itibaren turistik gelişme gösteren bir kültür turizmi destinasyonudur. Sahip olduğu Osmanlı mimarisi tarzındaki evleri ile ünlenen Safranbolu, Osmanlı İmparatorluğu döneminde kervan ticaretinde önemli durak noktalarından biri olması ve sahip olduğu tarihi dokuyu korumadaki başarısı nedeniyle 1994 yılında UNESCO Dünya Miras Kenti olarak kabul edilmiştir. Turizm endüstrisi ile 1990'lı yıllarda tanışan Safranbolu'da turizm sektörü önemli bir gelişme göstermiş ve küçük ve orta ölçekli konaklama tesisleri artmıştır. Günümüzde turistlere hizmet veren çoğunluğu eski konakların restorasyonu ile oluşan 75 konak-otel bulunmaktadır.

UNESCO Dünya Mirası ilan edilmesinden sonra yerli ve yabancı ziyaretçi sayısı artan Safranbolu'da 54 bini yabancı olmak üzere yılda toplam 244 bin kişi gecelemetedir (Safranbolu Turizm Danışma Müdürlüğü verileri, 2015). Şehir gününbirlikçilerle birlikte yılda 750 bin kişiyi ağırlamaktadır. Ağırlıklı olarak hafta sonu turizminin yapıldığı destinasyonda hafta sonlarında yoğunluk yaşanmakta ve şehirde artan turist sayısına paralel olarak bu da halkın yaşam kalitesini etkilemektedir.

LİTERATÜR

Yaşam kalitesi (quality of life) yaşanan çevrenin niteliklerinin iyi olması; birey ve grupların refah içinde olması halidir. Rice ve Tucker (1986) yaşam kalitesini, yaşam yönetimi döngüsünün bir çıktısı ve insanların yaşam biçimlerinden aldıkları doyumun ölçüsü olarak ifade etmektedir. Szalai (1980) ise yaşam kalitesini, bireyin refahı ve hayattan memnuniyet düzeyi ile ilişkilendirmektedir. Yazara göre yaşam kalitesi, bir yandan objektif gerçekler ve etkenlerle, diğer yandan bireysel algı ve değerlendirmelere dayalı subjektif etkenlerle oluşmaktadır.

DSÖ'ye (Dünya Sağlık Örgütü)'ne göre yaşam kalitesi; bireyin yaşadığı kültür ve değerler sistemi içinde kendi yaşantısını nasıl değerlendirdiği; bireyin hedefleri, standartları ve geleceğe ilişkin umut ve endişeleri ile ilişkilidir (Dünya Sağlık Örgütü,

1987). Yani yaşam kalitesi (quality of life) kişilerin amaçlarına ve yaşamdan beklentilere paralel olarak, yaşadıkları kültür ve değer yargılarının bütünü içinde kendi durumlarını nasıl algıladıkları ile ilgilidir.

Yaşam kalitesi ile ilgili olarak yapılan tanımlardan yola çıkarak turizm özelinde bir tanım öneren Puczko ve Smith (2011) turizm ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi dikkat çekmiştir. Yazarlara göre yaşam kalitesi, "hayattan tam olarak tatmin olma duygusudur ve hayatı değerlendiren kişinin zihinsel uyarılarıyla belirlenir. Bireyin, nesnel faktörlere dayanan fikir oluşturma sürecinde turizmin önemli bir rolü bulunmaktadır".

Yaşam kalitesi turizm alan yazınında iki açıdan incelenmektedir. Birincisi, turizm aktiviteleri ile turistlerin yaşam kalitesi arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çünkü seyahat etmek ve turizm faaliyetlerine katılmak insanların zihinsel ve fiziksel olarak yaşam kalitesini yükselten uğraşlardır (Griffin ve Stacey, 2011). İkinci boyut ise turizm bölgelerinde yaşayan halkın turizm ile etkileşimi sonucu yaşam kalitesinde ortaya çıkan değişimlerin incelenmesidir. Turizm insanların sosyal etkileşim, kişisel gelişim ve bireysel kimliklerinin oluşmasına olanak sağlayarak kişinin sosyal yaşamına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca turistik faaliyetlere katılmanın kişilere daha fazla mutluluk, daha sağlıklı yaşam, uzun yaşam süresi, yüksek özgüven sağlayarak yaşam tatmini ve dolayısıyla da daha fazla yaşam memnuniyeti hissetmesine dolaylı ve doğrudan olumlu etkileri olduğu görülmektedir (Sarı ve Özdemir, 2014).

Bir destinasyonda turizm endüstrisinin gelişmesi yerel halka arzu ettiği yaşam standartlarının sağlanmasında yardımcı olmaktadır. Turizmin ekonomik, sosyo-kültürel ve fiziksel etkileri yerel halkın yaşantısını önemli ölçüde etkilemektedir. Turizm endüstrisinin geliştiği bölgelerde istihdam olanakları ve gelir seviyesi artmakta, böylece devletin artan vergi gelirleri ile birlikte toplumsal refahın sağlanması için kamu hizmetlerine yapılan harcamalarda da artış olmakta bu durum kişilerin refah seviyesini yükseltmektedir. Artan sosyo-kültürel ve rekreatif aktiviteler, farklı kültürlerden gelen ziyaretçilerle etkileşim kişilerin sosyo-kültürel gelişimine katkıda bulunmaktadır. Turizmin önemli girdi kaynakları olan doğal çevreyi sürdürülebilir kılma zorunluluğu çevre kalitesinin yükselmesine dolayısıyla da kişilerin yaşam kalitelerinde artışa neden olmaktadır. Diğer taraftan, kalabalığın, trafik yoğunluğunun, park sorununun, suç oranındaki artışın, turizmin yarattığı çevresel kirliliğin, hayat pahalılığının, geleneksel kültürün yozlaşmasının ve günlük yaşam tarzlarındaki değişimlerin yerel halkın yaşam kalitesi üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır. Jafari (2012) kendi halkına yetersiz yaşam kalitesi sunan bir destinasyonun turistlere kaliteli turizm deneyimleri sunmasının mümkün olmadığını belirtmektedir. Yazar, turist memnuniyetinin sağlanmasında yerel halkın önemine dikkat çekerek yüksek turist memnuniyetinin yüksek gelir elde etme anlamına geldiğini ifade etmektedir. Böylece yerel halkın memnuniyeti turistin memnuniyetini etkileyerek bölgenin ekonomik kazancının artmasına da neden olmaktadır.

Araştırmalar turizmin yerel halkın yaşam kalitesi algısını etkilediğini göstermektedir. Andereck ve Nyaupane (2011)'in turizmin yaşam kalitesi üzerindeki

etkisini ölçmek amacıyla Arizona'da yaptıkları araştırmada turizmden elde edilen kişisel maddi yararlar (gelir ve istihdam) ve düzenlenen etkinliklere katılma (festivaller, fuarlar) ile algılanan yaşam kalitesi arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu ve turizmin yaşam kalitesini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Kim ve arkadaşlarının (2013) yaptıkları çalışma turizm gelişiminin halkın genel yaşam memnuniyetini etkilediğini ortaya koymaktadır. Yazarlar, yaşam kalitesinin belirleyicisi olarak maddi refah, toplum refahı, duygusal refah ve sağlık-güvenlik olmak üzere dört boyut belirlemişlerdir. Çalışmada, maddi refah ve duygusal refahın genel yaşam memnuniyetini büyük oranda etkilediği saptanmıştır. Duygusal refah seyahat aktivitelerini içermektedir. Crotts ve Holland (1993), çalışmalarında turizmin kırsal toplumların yaşam kalitesi üzerinde pozitif etkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu etkilerin gelir, sağlık, rekreasyon ve kişisel hizmetler olduğunu belirtmektedirler. Michalkó (2013), kişilerin turizmden sağladıkları yarar ölçüsünde mutlu olduklarını belirtmektedir. Yazara göre turizm destinasyonlarında yaşayan halk diğer bölgelerde yaşayanlara göre hayatlarından daha çok memnundur. Yazarın Macaristan'da yaptığı araştırmaya göre turizm bölgelerinde yaşayan halkın % 26.8'i hayatından "mutlu" ya da "çok mutlu" olduğunu ifade ederken, turizm bölgesi dışında yaşayan halkın %11.6'sı "mutlu" olduğunu belirtmektedir.

Sarı ve Özdemir (2014), Eskişehir Odunpazarı'nda yaşayan halk üzerinde yaptıkları araştırmada turizmin yerel halkın yaşam kalitesine olumlu katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Küçük'ün (2014) Konya Beyşehir'de yaptığı araştırma, yerel halkın ilçede turizm sektörünün gelişmesiyle birlikte alınan hizmetlerin nitelik ve nicelik olarak artacağına ve yaşam kalitesinin yükselteceğine inandıklarını ortaya koymaktadır. Saatçi ve Ülkü'nün (2014) Bursa Harmancık'ta yaptıkları araştırmada ise yerel halkın bölgede ekoturizmin gelişmesi ile yaşam kalitesinin yükselteceğine inandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşın Khizindar'ın (2012) Suudi Arabistan'da yaptığı çalışma turizmin yerli halkın yaşam kalitesini ve yaşam memnuniyetini çok az etkilediğini ortaya koymaktadır. Benzer biçimde Altıntaş'ın (2010) Alanya'da yaptığı çalışmada da sürdürülebilir turizm uygulamalarının yerel halkın yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır.

Safranbolu'da yapılan bu ampirik çalışmada (1) turizmin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkileri ile halkın bu etkileri nasıl algıladıkları incelenmiş (2) bu etkilerin yaşam kalitesi üzerinde yarattığı olumlu ya da olumsuz sonuçlar maddi refah, duygusal refah, kültürel refah, sağlık ve güvenlik ile toplam yaşam kalitesi açılarından ortaya konulmaya çalışılmıştır.

METODOLOJİ

Bu araştırmanın temel amacı turizmin Safranbolu halkının yaşam kalitesi üzerine olan etkisini belirlemektir. Araştırmanın evrenini Safranbolu'da yaşayan 46 bin kişi oluşturmaktadır. Araştırma, Kasım-Aralık 2015 aylarında Safranbolu'da yaşayan yerli halk üzerinde gelişigüzel örnekleme yöntemi kullanılarak uygulanmıştır. Araştırma kapsamında toplam 570 adet anket dağıtılmış geri dönen 457 anket değerlendirmeye alınmıştır.

Araştırmada Kim (2002) tarafından geliştirilen “Yaşam Kalitesi Ölçeği” kullanılmıştır. Anket formu, üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölüm, turizmin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkilerine yönelik 44 önermeden oluşmaktadır. Anketin üçüncü bölümünde ise katılımcıların yaşam koşulları memnuniyeti, yaşam memnuniyeti ile sağlık ve güvenliğe ilişkin memnuniyetini ölçmeye yönelik 33 önermeden oluşan ölçek kullanılmıştır. Katılımcıların önermelere katılma düzeyleri 5’li Likert ölçeğinde (1) kesinlikle katılmıyorum, (2) katılmıyorum, (3) kararsızım, (4) katılıyorum ve (5) kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirilmiştir. Kim (2002) çalışmasında yaşam kalitesini dört boyutta ölçen bir ölçek geliştirmiştir. Bu boyutlar,

- (1) Maddi Refah (gelir, sosyal güvenlik, vergiler, hayat pahalılığı),
- (2) Topluluk Refahı (çevresel şartlar, belediye hizmetleri, toplumda birlikte yaşanan insanlar),
- (3) Duygusal Refah (boş zaman aktiviteleri, dini faaliyetler, yerel kültürün korunması, turistlerle etkileşim),
- (4) Sağlık ve Emniyet (güvenlik ve suç algılamaları, su kalitesi, hava, su ve çevre kirliliği, trafik sorunu, kaza oranı).

Kim (2002) ayrıca bu boyutlara genel yaşam memnuniyeti (tüm yaşam memnuniyeti) boyutunu da ekleyerek yaşamdan duyulan genel memnuniyeti de ölçmeye çalışmıştır. Bu çalışmada turizmin Safranbolu halkı üzerindeki etkisi Kim (2002)’in maddi refah, topluluk refahı, duygusal refah ve sağlık ve emniyet açılarından analiz edilmiştir.

Bu çalışmada turizmin etkileri ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla aşağıdaki hipotez ve alt hipotezler oluşturulmuştur,

- **H₁**: Turizmin etkileri, misafir kabul eden ev sahibi toplumun yaşam kalitesi algılarını etkiler.
- **H_{1.1}**: Turizmin olumlu ekonomik etkileri yaşam kalitesi algısını etkiler.
- **H_{1.2}**: Turizmin olumlu sosyal etkileri yaşam kalitesi algısını etkiler.
- **H_{1.3}**: Turizmin olumlu kültürel etkileri yaşam kalitesi algısını etkiler.
- **H_{1.4}**: Turizmin olumlu çevresel etkileri yaşam kalitesi algısını etkiler.

Araştırma verileri, amaca yönelik istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Anketler cevaplandırıldıktan sonra ankette yer alan ifadelerin güvenilirliği “Cronbach Alpha” yöntemi ile ölçülmüştür. Turizmin Safranbolu halkının yaşam kalitesi üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla kullanılan ölçeklere ilişkin güvenilirlik sonuçları ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. Genel yaşam memnuniyeti (maddi refah, toplumsal refah, duygusal refah, sağlık ve güvenlik, genel yaşam memnuniyeti) güvenilirlik katsayısı $\alpha = 0,887$ (yüksek güvenilir) ve turizmin etkileri (ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel) güvenilirlik katsayısı ise $\alpha = 0,659$ ’dur (güvenilir).

Araştırma verilerinin analizinde ilk olarak araştırma örnekleminin demografik özellikleri frekans ve yüzde dağılımları şeklinde belirlenmiştir. İkinci aşamada ise, turizmin etkileri ile Safranbolu halkının yaşam memnuniyeti algıları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla regresyon analizi ve turizmin yaşam seyrinde bulunduğu safha ile halkın yaşam kalitesi algıları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır.

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Tablo 1'de araştırmaya katılan kişilerin demografik özellikleri, Tablo 2'de katılımcıların Safranbolu'daki yaşamlarına ait nitelikler ve Tablo 3'te ise halkın Safranbolu turizminin yaşam seyrinde bulunduğu safhaya yönelik algıları ile ilgili frekans ve yüzde dağılımları halinde verilmektedir.

Tablo 1. Örneklemin Demografik Özelliklerine Yönelik Bulgular

Cinsiyet	f	%
Erkek	224	54,8
Kadın	185	45,2
Yaş	f	%
25 Yaş ve Altı	163	39,9
26-30 Yaş	59	14,4
31-35 Yaş	65	15,9
36-40 Yaş	46	11,2
41 Yaş ve Üzeri	76	18,6
Eğitim Durumu	f	%
Lise	89	21,8
Üniversite	295	72,1
Lisansüstü	25	6,1
Meslek	f	%
Memur	95	23,2
Öğrenci	102	24,9
İşçi	99	24,2
Serbest Meslek	54	13,2
İşveren	59	14,4
Ailenin Aylık Geliri	f	%
1000 TL'den az	34	8,3
1001-1500 TL	47	11,5
1501-2000 TL	63	15,4
2001-2500 TL	56	13,7
2501-3000 TL	58	14,2
3000 TL'den fazla	151	36,9
Genel Toplam	457	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere; katılımcıların %54,8’i erkek, %45,2’si ise kadındır. Araştırmaya katılan kişilerin %39,9’u 25 yaş ve altında, %14,4’ü 26-30 yaş arasında, %15,9’u 31-35 yaş arasında,%11,2’si 36-40 yaş arasında ve %18,6’sı 40 yaşın üzerindedir. Katılımcıların %72 gibi büyük bir çoğunluğu üniversite mezunudur. Katılımcıların meslekleri incelendiğinde; katılımcıların %23,2’sinin memur, %24,9’unun öğrenci, %24,2’sinin işçi, %13,2’sinin serbest meslek ve %14,4’ünün işveren olduğu görülmektedir. Katılımcıların %31,1’i 10 yıl ve altı, %20,3’ü 11-20 yıl, %24,2’ü 21-30 yıl, %15,2’si 31-40 yıl ve %9’u 40 yılın üzerinde süredir Safranbolu’da yaşadığını ifade etmiştir.

Tablo 2. Yerel Halkın Safranbolu'daki Yaşamlarına ait Nitelikler

Safranbolu'daki Yaşam Süresi	f	%
10 Yıl ve Altı	128	31,3
11-20 Yıl	83	20,3
21-30 Yıl	99	24,2
31-40 Yıl	62	15,2
41 Yıl ve Üstü	37	9,0
Hane Halkı Kişi Sayısı	f	%
3 Kişi ve Altı	155	37,9
4 Kişi ve Üstü	254	62,1
Bakmakla Yükümlü Olunan Kişi Sayısı	f	%
2 Kişi ve Altı	294	71,9
3 Kişi ve Üstü	115	28,1
Gelirin Ne Kadarının Turizmden Elde Edildiği	f	%
Hiç	201	49,1
Çok Az	48	11,7
Biraz	71	17,4
Çok	38	9,3
Neredeyse Tamamı	51	12,5
Hangisi Özel Hayatınızı Tanımlar	f	%
Yalnız yaşayan ya da başka yetişkin bekârlarla yaşayan yetişkin bekâr	119	29,1
Çocuklarıyla ya da diğer aile bireyleriyle yaşayan yetişkin bekâr	94	23,0
Çocukları ya da başka aile bireyleri olmaksızın yaşayan evli çift	80	19,6
Çocukları ya da başka aile bireyleriyle yaşayan evli çift	116	28,4
Kendinizi Nasıl Hissediyorsunuz	f	%
Hayatım, çoğu insanunkinden daha kötü	18	4,4
Hayatım, çoğu insanunkinden biraz daha kötü	32	7,8
Hayatım, çoğu insanunkiyle hemen hemen aynı	166	40,6
Hayatım, çoğu insanunkinden biraz daha iyi	137	33,5
Hayatım, çoğu insanunkinden çok daha iyi	56	13,7
Genel Toplam	457	100

Hane halkı ile ilgili olarak katılımcıların %37,9'u 3 kişi ve altında, %62,1'i ise 4 kişi ve üstünde kişiyle birlikte yaşadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılardan %71,9'u 2 kişi ve altında, %28,1'i ise 3 kişi ve üzerinde kişiye bakmakla yükümlü olduklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan kişilerin yarısı turizmden hiçbir gelir elde etmemektedirler. Turizmden gelir elde edenlerin ise %11,7'si çok az, %17,4'ü biraz, %9,3'ü çok ve %12,5'i neredeyse tamamen gelirlerini turizmden elde ettiklerini belirtmiştir. Katılımcıların %29,1'u yalnız yaşayan ya da başka yetişkin bekârlarla yaşayan yetişkin bekâr, %23'ü çocuklarıyla ya da diğer aile bireyleriyle yaşayan yetişkin bekâr, %19,6'sı çocukları ya da başka aile bireyleri olmaksızın yaşayan evli çift ve 28,4'ü çocukları ya da başka aile bireyleriyle yaşayan evli çifttir. Katılımcıların %4,4'ü hayatlarının çoğu insanınkinden daha kötü, %7,8'i çoğu insanınkinden biraz daha kötü, %40,6'sı çoğu insanınkiyle hemen hemen aynı, %33,5'i çoğu insanınkinden biraz daha iyi, %13,7'si çoğu insanınkinden çok daha iyi olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların yaklaşık yarısı diğer insanlardan daha iyi bir yaşam sürdürdüğüne inanmaktadır.

Tablo 3: Safranbolu'da Turizmin Yaşam Seyri

Safranbolu Turizminin Bulunduğu Safha	f	%
Başlangıç Aşaması	29	7,1
Gelişim Aşaması	221	54,0
Olgunluk Aşaması	91	22,2
Düşüş Aşaması	68	16,6
Genel Toplam	457	100

Katılımcıların %7,1'i Safranbolu turizminin başlangıç aşamasında, %54'ü gelişim aşamasında, %22,2'si olgunluk aşamasında ve %16,6'sı düşüş aşaması olduğunu belirtmiştir.

Tablo 4'te turizmin Safranbolu halkının yaşam kalitesine olan etkilerini belirlemek amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçları verilmektedir.

Tablo 4. Regresyon Analizi Sonuçları

Regresyon Tablosu					
Boyutlar	B	Standart Hata	Beta	t	Sig.
Sabit	1,832	0,189		9,682	0,000
Sosyal Etki	-,024	,041	-,030	-,578	0,563
Ekonomik Etki	,187	,048	,195	3,897	0,000
Kültürel Etki	,126	,038	,169	3,297	0,000
Çevresel Etki	,053	,035	,074	1,503	0,000

Not. F değeri = 12,638; significant F = 0.000; R = 0,317, R² = 0,101 Düzeltilmiş R² = 0,093

Safranbolu halkının turizmin etkilerine (ekonomik, kültürel, sosyal, çevresel) yönelik algılarının yaşam kalitesi (maddi refah, topluluk refahı, duygusal refah, sağlık-güvenlik) üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla regresyon analizi yapılmıştır. Bağımsız değişken olan turizm etkilerinin bağımlı değişken olan yaşam kalitesi ile ilişkisi belirlenmeye çalışılmıştır.

Analiz sonuçları, korelasyonun %31,7; determinasyon katsayısının %10,1 ve düzeltilmiş determinasyon katsayısının %09,3 olduğunu göstermektedir. Buna göre genel yaşam memnuniyetindeki değişimin %10,1'i turizmin sosyal, ekonomik, kültürel ve çevresel etkilerindeki değişimle açıklanmaktadır. F değeri 12,638 olup, anlamlılık düzeyi $p = 0,000$ 'dır. F değeri ve anlamlılık düzeyini dikkate alarak yapılan analiz sonucunda genel yaşam memnuniyeti ile turizmin sosyal, ekonomik, kültürel ve çevresel etkileri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Genel yaşam memnuniyeti katsayısı $\beta = 1,832$ 'dir, ayrıca sabit değer $p = 0,000$ düzeyinde anlamlıdır. Sonuçlar Hipotez 1'i desteklemektedir. Araştırmadan elde edilen bulgular, Khizindar (2009), Kim (2002), Sarı ve Özdemir'in (2014) turizmin genel yaşam kalitesini etkilediği bulguları ile tutarlıdır.

Turizmin ekonomik etkileri değişkeninin katsayısı $\beta = 0,187$ ve anlamlılık düzeyi $p = 0,000$ 'dır. Bu durum turizmin ekonomik etkileri ile algılanan maddi refah arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Bu sonuca göre; turizmin ekonomik etkilerinde meydana gelen bir birimlik artışın genel yaşam memnuniyetinde $\beta = 0,187$ birimlik bir artışa neden olduğu söylenebilir. Bu sonuç Hipotez 1.1'i desteklemektedir. Araştırmadan elde edilen bulgular, Kim (2002) ve Khizindar'ın (2012) çalışmalarında elde ettikleri turizmin ekonomik etkilerinin halkın yaşam kalitesini etkilemediği ya da olumsuz yönde etkilediği bulguları ile tutarlı değildir.

Bağımsız değişken olan sosyal etki değişkeninin katsayısı $\beta = -0,024$ ve anlamlılık düzeyi $p = 0,563$ 'tür. Anlamlılık düzeyi dikkate alındığında turizmin sosyal etkileri ile algılanan toplumsal refah arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte turizmin sosyal etkilerinde meydana gelen bir birimlik artışın genel yaşam memnuniyetinde $\beta = -0,024$ birimlik bir azalmaya neden olduğu söylenebilir. Bu sonuç Hipotez 1.2'yi desteklememektedir. Bu durum, hafta sonu turizmin şehirde yarattığı aşırı kalabalığın halkın yaşam kalitesini olumsuz etkilediği şeklinde açıklanabilir.

Turizmin kültürel etkileri değişkeninin katsayısı $\beta = 0,126$ ve anlamlılık düzeyi $p = 0,000$ 'dır. Yapılan analiz turizmin kültürel etkileri ile algılanan duygusal refah arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Bu sonuca göre; turizmin kültürel etkilerinde meydana gelen bir birimlik artışın genel yaşam memnuniyetinde $\beta = 0,126$ birimlik bir artışa neden olduğu söylenebilir. Bu sonuç Hipotez 1.3'ü desteklemektedir. Kültürel etkilere yönelik bulgular, Khizindar'ın (2012) Suudi Arabistan'da yaptığı çalışmanın bulguları ile örtüşmektedir.

Turizmin çevresel etkileri değişkeninin katsayısı $\beta = 0,053$ ve anlamlılık düzeyi $p = 0,000$ 'dır. Yapılan analiz turizmin çevresel etkileri ile algılanan sağlık ve güvenlik arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Bu sonuca göre; turizmin

çevresel etkilerinde meydana gelen bir birimlik artışın genel yaşam memnuniyetinde $\beta = 0,053$ birimlik bir artışa neden olduğu söylenebilir. Bu sonuç Hipotez 1.4'ü desteklemektedir. Khizindar'ın (2012) çalışmasında da benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 5, turizmin yaşam seyrinde bulunduğu safha ile halkın algıladığı yaşam kalitesi arasında bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 5. Korelasyon Analizi Sonuçları

Korelasyon Tablosu						
Değişkenler		Maddi Refah	Toplumsal Refah	Duygusal Refah	Sağlık ve Güvenlik Refahı	Genel Refah
Turizmin Yaşam Seyri	Pearson Correlation	,108*	,025	-,035	,064	,098*
	Sig. (2-tailed)	,021	,588	,449	,172	,036
	N	457	457	457	457	457

Korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları belirlenmiştir. Tabloda görüldüğü üzere turizmin gelişim safhaları ile toplumsal refah, duygusal refah ve sağlık ve güvenliğe ilişkin refah arasında bir ilişki bulunmamıştır. Bunun yanı sıra turizmin gelişim safhaları ve maddi refah arasında 0,108 ile çok zayıf ve pozitif bir ilişki, genel refah arasında ise 0,098 ile çok zayıf ve pozitif bir ilişkinin olduğu söylenebilir. Bu durum halkın çok zayıf da olsa turizmin bulunduğu yaşam seyrinin değişmesi ve turizmin gelişmesi ile birlikte yaşam kalitesine olan etkilerini algıladıklarını göstermektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Turizmin gelişmiş olduğu yörelerde turizmin yarattığı olumlu ya da olumsuz etkilerden öncelikli olarak etkilenen yerel halktır. Yerel halkın turizme desteği turizmin destinasyonda yarattığı ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel sonuçlara göre şekillenmektedir. Turizmin etkilerine yönelik olarak halkın algısının olumlu olması halinde turizme desteği artmakta, olumsuz olması halinde ise halkın desteği azalmaktadır. Bir başka ifade ile turizmin yerel halk üzerinde yarattığı olumlu etkilerin olumsuz etkilerden daha fazla olması halkın turizme katkı sağlaması ve turizmin gelişim sürecine dâhil olması ile yakından ilişkilidir. Bu bağlamda turizmin sürdürülebilir gelişimi için turizmin yaşam kalitesi üzerinde yarattığı etkiler büyük önem taşımaktadır.

Türkiye'de yerel halkın turizmin etkileri ile ilgili algılarını belirlemeye çalışan çok sayıda çalışma olmasına karşın yaşam kalitesi üzerindeki etkilerinin incelendiği çalışmalar sınırlı sayıdadır. Bu bağlamda bu araştırmanın ilgili yazına katkı sağlayacağı tahmin edilmektedir. Safranbolu gibi kültürel dokunun ve geleneksel yaşam biçiminin korunduğu bir şehirde turizmin yerel halk üzerindeki etkilerini ve turizmin yarattığı katkıları belirlemek önem taşımaktadır. Turizmin sürdürülebilir gelişmesi için turizmin yarattığı etkilerin Safranbolu halkı tarafından nasıl algılandığı

önemlidir. Bununla birlikte halkın turizmin toplam yaşam kalitesi üzerine etkisi ile ilgili algılarını belirleyebilmek için daha çok nitel çalışmalara ihtiyaç vardır.

Bu çalışmada Safranbolu halkının turizmin yaşam kalitesine olan etkisi konusundaki algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada turizmin toplam yaşam kalitesini olumlu yönde etkilediği saptanmıştır. Turizmin ekonomik, kültürel ve çevresel etkileri Safranbolu halkının yaşam kalitesini olumlu yönde etkilerken, sosyal etkiler ise olumsuz yönde etkilemektedir. İlgili yazındaki çalışmalar, bu sonuçları (Andereck ve Nyaupane, 2011; Kim, 2013; Crofts ve Holland, 1993) destekler niteliktedir.

Çalışmada ayrıca yapılan korelasyon analizi turizmin bulunduğu yaşam safhası değiştikçe ve turistik gelişme arttıkça halkın çok az da olsa yaşam kalitesindeki değişimi algıladıkları belirlenmiştir.

Halkın turizme olan desteğinin devam etmesi, halkın yaşam kalitesinin yükseltilmesi için turizmin ekonomik, sosyal, kültürel ve fiziksel maliyetlerinden çok yararlarının artırılması gerekmektedir. Bu nedenle yerel halkın turizm planlaması faaliyetlerine katılımına önem verilmelidir.

Turizmin yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini arttırmak için yerel halkın turizm sektöründe istihdamının artırılması ve yerel halkın turizm sektörüne yatırım yapması için teşvik edici politikalar geliştirilmelidir. Böylece sektöre yerli yatırımcıların hakim olması sızıntıyı önleyerek ve turizmden elde edilen gelirin yöre içinde kalmasını sağlayarak yaşam kalitesinin artmasına yardımcı olacaktır.

Safranbolu'da turizmin sosyal etkilerinin yaşam kalitesini olumsuz olarak etkilediği göz önüne alındığında turizmin (gürültü, kirlilik, kalabalık, trafik, suç oranındaki artış gibi) olumsuz sosyal etkilerini azaltıcı projeler geliştirilmesinin zorunlu olduğu görülmektedir. Turizmin gelir yaratıcı bir unsur olarak yerel ekonomiye ve toplum yaşamına yaptığı katkıları (daha iyi alt yapı imkanları, daha çok gelir, kültürel ve rekreasyonel faaliyetlerde artış v.b.) vurgulayan bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır. Turizm planlamacıları planlama ve yönetim çalışmaları yaparken yaşam kalitesi ile ilgili göstergeleri dikkate almalıdır. Böylece turistlerin destinasyondaki seyahat deneyimleri ve destinasyondan duydukları memnuniyet, destinasyonun çekiciliği artacak ve sürdürülebilir bir turizm gelişimi sağlanacaktır.

ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI

Çalışmanın en önemli kısıtlarından birisi katılımcılar gelişigüzel örnekleme yöntemi kullanılarak seçildiği için katılımcıların örnekleme temsil yeteneğinin zayıf olmasıdır. Çalışmanın ampirik kısmı Safranbolu şehir merkezinde yapıldığı için elde edilen sonuçların (kırsal alanda yaşayanlar dahil) tüm halk için genellenmesi sakıncalı olabilir. Zira Safranbolu'da kırsal alanlarda da önem kazanan turizm faaliyetleri kırsal ekonomi ve sosyo-kültürel yaşamı etkileyerek kırsal halkın hayatında önemli bir yer tutmaktadır.

KAYNAKÇA

- Altıntaş, V. (2010). Turizm gelişiminin yerel halkın yaşam kalitesi üzerine etkileri: Alanya bölge modeli, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Andereck, K. L. ve Nyaupane, G.P. (2011). Exploring the nature of tourism and quality of life perceptions among residents. *Journal of Travel Research*, 50 (3): 248-260.
- Crotts, J. S., Holland, S. M. (1993). Objective Indicators of the Impact of Rural Tourism Development in the State of Florida, *Journal of Sustainable Tourism*, 1 (2), 112-120.
- Dünya Sağlık Örgütü (1987). http://www.who.int/mental_health/media/68.pdf (Erişim: Ocak 2016)
- Griffin, K., Stacey, J. (2011). Towards a “tourism for all” policy for Ireland: achieving real sustainability in Irish tourism, *Current Issues in Tourism*. 14 (5), 431-444.
- Jafari, J. (2012). Foreword in M. Uysal, R. R. Perdue, M.J. Sirgy (Eds.), *Handbook of tourism and quality of life research: Enhancing the lives of tourists residents of host communities*. New York: Springer.
- Khizindar, T. M. (2012) Effects of Tourism on Residents' Quality of Life in Saudi Arabia: An Empirical Study, *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 21:6, 617-637, DOI: 10.1080/19368623.2012.627226
- Khizindar, T. M. (2009). Quality of life in developing countries: An empirical investigation. *Journal of American Academy of Business*, 14(2), 162–170.
- Kim, K., Uysal, M. ve Sirgy, M.J. (2013) How does tourism in a community impact the quality of life of community residents? *Tourism Management*, 36: 527–540.
- Kim, K. (2002). The effects of tourism impacts upon quality of life of residents in the community (Unpublished PhD dissertation). Virginia Polytechnic Institute and State University, Blacksburg, VA.
- Küçük, M. (2014). Yerel Halk Gözüyle Turizm Sektörü Ve Etkileri: Konya İli Beyşehir İlçesi Üzerine Bir İnceleme, 15. Ulusal Turizm Kongresi bildiri kitabı, Ankara, 254-271.
- Michalkó, G., M. Bakucz, T. Rátz (2013) The relationship between tourism and residents' quality of life: A case study of Harkány, Hungary. *European Journal of Tourism Research* 6(2), pp. 154-169.
- Puczko, L. ve Smith, M. (2011). Tourism specific quality-of-life index: The Budapest model. in M. Budruk, R. Phillips (Eds.), *Quality-of-life community indicators for parks, recreation and tourism management*. New York: Springer
- Ratz, T., Puczko, L. (2002) *The Impacts of Tourism. An Introduction*, Hameenlinna: Hame Polytechnic.
- Rice A. S., Tucker, S. (1986). *Family Life Mangement*. Macmillian Pub., New York.
- Safranbolu Turizm Danışma Müdürlüğü (2015).
- Saatcı, G, Ülkü, A. (2014). Yerel Halkın Ekoturizme Yönelik Algılarının Değerlendirilmesi: Harmancık Örneği, 15. Ulusal Turizm Kongresi bildiri kitabı, Ankara, 396-410.
- Sarı, Y. ve Özdemir, C. (2014). Turizm Gelişiminin Eskişehir Odunpazarı Sakinlerinin Yaşam Kalitesi Üzerindeki Etkisi, 15. Ulusal Turizm Kongresi bildiri kitabı, Ankara, 241-253.

Szalai, A. (1980). "The Meaning of Comparative Research on the Quality of Life", *The Quality of Life*, (ed. A. Szalai ve F. Andrews), Sage Beverly Hills, CA, ss.7-24.